

5. 1. 1. Český jazyk a literatura

Charakteristika vyučovacího předmětu – 2. stupeň

Obsahové vymezení předmětu

Obsah předmětu český jazyk a literatura (dále jen ČJL) je tradičně dělen do tří složek: komunikační a slohové výchovy, jazykové výchovy (mluvnice) a literární výchovy. Obsah jednotlivých složek se vzájemně prolíná a tvoří nedílný celek; předmět má komplexní charakter. Komunikace a vlastní slohová produkce se rovněž tradičně chápe jako spojovník mezi jazykovou a literární výchovou a zároveň jako vzdálený cíl předmětu ČJL. Vymezení obsahu jednotlivých složek viz RVP pro rámcové vzdělávání, str. 20.

Předmět navazuje na učivo prvního stupně – čtení, psaní, jazykovou výchovu a vlastivědu.

Předmět ČJL vede žáka k osvojení a adekvátnímu a efektivnímu využívání jazyka v konkrétních komunikačních situacích, k chápání jazyka jako základního prostředku sdělování, porozumění, ale také nástroje přesvědčování, manipulace a dezinterpretace. Učí žáka orientovat se v různých typech komunikace (soukromé, veřejné, umělecké, mluvené, psané), vnímat komunikační kontext výpovědi a směřuje žáka k celostnímu chápání komunikace jako komplexu verbálního, nonverbálního, obsahového, postojového, etického apod. s možnými sociálně-interaktivními dosahy a podléhajícímu interpretační pluralitě.

Předmět ČJL dále klade důraz na textologii, tj. práci s fixovaným nebo ústně realizovaným textem ve všech možných rovinách (jazykové, obsahové, estetické, formální, analýzy textu, porozumění, sběru informací, vytváření souvislostí, komparaci forem a obsahu, respektování a dešifrování interpretačních rámců, etické, reflexivní, názorové plurality), výchovu k poučenému kritickému čtenářství, formování a adekvátnímu formulování vlastních názorů, produkci textů a práci s informacemi, zejména v elektronickém prostoru.

Časové vymezení předmětu

Předmět ČJL se vyučuje jako samostatný předmět ve všech ročnících II. stupně základní školy, v 6. až 9. ročníku má jednotnou čtyřhodinovou dotaci; v 9. ročníku na učivo ČJL navazuje a dále je rozvíjí jazyková cvičení z mediální výchovy. Cíle a učivo těchto cvičení budou pravidelně aktualizovány podle současných potřeb.

třída	šestá	sedmá	osmá	devátá
Dotace	4	4	4	4

Organizační vymezení předmětu

Při výuce ČJL se užívají podle charakteru učiva a sledovaného vzdělávacího cíle následující formy a metody práce:

- běžná frontální výuka v kmenových třídách; výklad, demonstrace, řízený dialog, heuristický dialog
- individuální, individualizovaná a skupinová práce
- práce s počítačovými programy, projekce
- kritická práce s informacemi; vyhledávání, sběr, zpracování, komparace, třídění, prezentace
- diskuse, reflexe

- metody kritického myšlení, volné psaní, párová diskuse, klíčová slova, diskusní pavučina, brainstorming, myšlenkové mapy, grafická schémata, I.N.S.E.R.T., pětílístek
- projekty na vybraná témata, domácí úlohy
- exkurze, dramatické metody

Výuka probíhá v kmenových třídách, v učebně informatiky, v družině a výjimečně v terénu. Nedílnou a povinnou součástí výuky jsou kulturně-historicko-tematické vycházky a návštěvy kulturních zařízení a kulturních programů

Možné evaluační nástroje

- pozorování žáka, rozhovor, dotazník, anketa
- analýza produktů žákovy činnosti – písemné práce, testy, projekty
- praktické výstupy, soutěže, přijímací řízení
- autoevaluace žáka
- Kalibro, SCIO testy

Mezipředmětové vztahy

Anglický, německý a francouzský jazyk: shody a odlišnosti daných jazyků ve všech jazykových plánech, komparace jazyků, slovní zásoba – slova cizího původu, mezinárodní slova, jazyková pravidla, reálie

Matematika: číselky, číselné a slovní vyjádření, matematické a obecně kulturní kvantitativní symboly

Informatika: jazykověda a literární věda v elektronickém prostoru, vyhledávání a zpracování informací, výukové programy, elektronická komunikace, základní typografická pravidla, úřední korespondence

Dějepis: české a světové osobnosti, vztah dějin a kultury, kulturní období a umělecké slohy, památková péče, slovní zásoba

Občanská a rodinná výchova: české a světové osobnosti, památková péče, národnostní a sociální témata, protispolečenské jevy, společenské chování, slovní zásoba

Fyzika: slovní zásoba, terminologie oboru, výklad, popis činnosti

Chemie: slovní zásoba, terminologie oboru, výklad, popis činnosti

Přírodopis: slovní zásoba, terminologie oboru, výklad, popis činnosti

Zeměpis: reálie, pojmenování a vlastní názvy, terminologie oboru, orientace na jazykové mapě, vztah politicko-geografických souvislostí a umělecké tvorby

Hudební výchova: kulturní období, umělecké slohy, základní civilizační okruhy, folklór, fonetika a fonologie jazyka, suprajazykové jevy

Výtvarná výchova: kulturní období, umělecké slohy, základní civilizační okruhy, folklór, projekty

Tělesná výchova: slovní zásoba, terminologie oboru, popis činnosti

Pracovní činnosti: slovní zásoba, terminologie oboru, výklad, popis činnosti

Křesťanská výchova: jeden z pramenů evropské kultury a civilizace, kulturní období, tolerance a intolerance

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova

Vztah mezi verbální a neverbální složkou komunikace, pracovní spolupráce, vzájemná pomoc, respektování odlišných názorů, přesná a adekvátní komunikace, smírné řešení konfliktních situací, studijní dovednosti, studijní dovednosti založené na práci s textem ad.

Výchova demokratického občana

Orientace v otevřené občanské společnosti, pochopení významu řádu a pravidel, komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezenční dovednosti, charakteristika postojů a názorů, kritické myšlení, zaujetí vlastního stanoviska, schopnost aktivního naslouchání ad.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Porozumění sociálním a kulturním odlišnostem mezi národy, schopnost porovnávání civilizací a kultur, racionální hledání kontinuity vývoje, pozitivní postoj k tradičním evropským a křesťanským hodnotám, odhalování myšlenkových stereotypů a předsudků ad.

Multikulturní výchova

Charakteristika evropských a světových kultur, respektování kulturního dědictví, postoj kritické otevřenosti k odlišným sociokulturním skupinám, orientace v pluralitní společnosti, prevence vzniku intolerance, rasismu, xenofobie, šovinismu, uvědomění si dopadů verbálních i neverbálních projevů, anticko-křesťanský hodnotový systém ad.

Environmentální výchova

Vztah kultur a životního prostředí, vliv životního prostředí na vznik a vývoj jednotlivých civilizací a kultur, důsledky lidské činnosti na stav životního prostředí, odpovědnost ve vztahu k biosféře, vnímání estetických hodnot prostředí, citlivý přístup ke kulturnímu a přírodnímu dědictví, vnímání života jako nejvyšší hodnoty ad.

Mediální výchova

Schopnost úspěšně se zapojit do mediální komunikace a komunikace s médii, analytický přístup k mediálním obsahům, kritický vztah k mediální pseudorealitě, odhalování dezinterpretací a ideologicky zatížených manipulací současnými médii a politiky, kritické uchopení jejich cílů a mediálních strategií, média jako zdroj informací ad.

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvíjení klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

- předmět ČJL posiluje vztah k učení užíváním pozitivní motivace žáka
- podílíme se na rozvoji abstraktního a logického myšlení, pravidelně zařazujeme práci s informacemi (vyhledávání, třídění, nalézání souvislostí, hodnocení, zobecnění)
- realizujeme práci s různými formami a obsahy textu jako základním nositelem informace
- vybavujeme žáka sadou učebních nástrojů (např. dedukce, indukce, algoritmizace), vytváříme modelové sociální situace, učíme orientaci v reálném životě
- věnujeme se rozvíjení schopnosti autokorekce

Kompetence k řešení problému

- předmět ČJL podporuje vyvozování znalostí a řešení ze známých informací
- vedeme k analýze textu a kritickému posouzení obsahu, porovnávání jevů, zjištění shod, třídění a zobecnění
- vedeme žáky k samostatnému řešení problému; spolu se žáky provádíme rozbor problému, vytváříme plán řešení, odhadujeme výsledky, dáváme prostor pro vyslovení různých hypotéz, volíme správný postup k řešení problematiky a vyhodnocujeme správnost výsledku vzhledem k zadání
- nabízíme dostatek příkladů vycházejících z reálného života a směřujících k praktické realizaci vědomostí, dovedností, postojů či postupů
- v rámci dramatických metod vytváříme typizované modelové situace
- rozvíjíme problematiku, v níž je žák schopen využívat vlastních zkušeností, úsudku a kreativitu
- vedeme k samostatnému uvažování a řešení problému či nalézání možných variant řešení
- dáváme prostor k aplikaci naučených vědomostí a známých postupů

Kompetence komunikativní

- vedeme k praktické verbální, neverbální i písemné komunikaci v rozličných rovinách sociálního styku
- pracujeme se symbolickým jazykem
- zařazujeme řečnická a memorační cvičení, kompozice, diskusní kroužky či besedy
- nabízíme žákům různé způsoby získávání a využívání informací, rozličné informační a komunikační zdroje a prostředky, zaměřujeme se na elektronické komunikační technologie
- rozvíjí komunikaci s literárním dílem

Kompetence sociální a personální

- užíváme rozličné metody práce, mj. práci ve skupině, učíme vytváření a respektování pravidel týmové práce, učíme obsahu jednotlivých sociálních rolí
- uplatňujeme individuální přístup k talentovaným žákům a žákům se specifickými potřebami
- v rámci dramatických metod vytváříme typizované modelové sociální situace

Kompetence občanské

- respektujeme věkové, intelektové, sociální a etnické zvláštnosti žáků
- podporujeme pozitivní postoje k uměleckým dílům, k ochraně kulturního dědictví a ocenění národních tradic
- aktivně zapojujeme žáky do kulturního dění účastí na kulturních akcích, popř. účastí na jejich organizování a účastí v soutěžích
- učíme respektovat přesvědčení druhých lidí, tolerovat rozličné občanské postoje a vnitřní hodnoty

Kompetence pracovní

- rozvíjíme u žáka smysl pro pravidelnou a adekvátní přípravu na výuku
- učíme dodržovat vymezená pravidla, plnit povinnosti a závazky

- využíváme znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých předmětech nebo oborech individuálního zájmu

V rámci předmětu český jazyk a literatura nabízíme žákům následující soutěže a exkurze:

Soutěže: Olympiáda v českém jazyce, literární soutěž DDM Olomouc, literární soutěž Prvotiny Okresní knihovny v Olomouci

Exkurze: Moravské divadlo, historické centrum Olomouce, Okresní knihovna v Olomouci, Vědecká knihovna Olomouc, Arcidiecézní muzeum Olomouc, Státní okresní archiv

Projekty: rozličné formální a obsahové zaměření, školní akademie, fan-fiction